

Yayına Geliş Tarihi: 31/07/2019
Yayına Kabul Tarihi:03/08/2019
Online Yayın Tarihi: 06/08/2019

Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik
Araştırmalar Dergisi
Cilt: 3, Sayı: 7, Yıl: 2019, Sayfa: 178-185
ISSN: 2587-2206

MERİÇ İLÇESİ'NİN ARKEOLOJİSİ

Prof. Dr. Engin Beksaç¹

Öğr. Gör. Şule Nurengin Beksaç²

Özet

Meriç İlçesi Edirne'nin tarihi ve kültürel açıdan önemli bir geçmişe sahip olan ilçelerinden birisidir. Ancak tarihi ve arkeolojik açıdan önemli olmasına rağmen araştırmacılar tarafından kısıtlı bir şekilde araştırıldığı görülmektedir.

Meriç İlçesi dahilinde yürütülen bu araştırma geniş boyutu ve tüm ilçeyi kapsamı sebebiyle alanında yapılan ilk çalışma olarak literatüre bir katkı sunmaktadır. Çalışma süreci boyunca ilçede bulunan tüm köyler incelenmiş ve elde edilen sonuçlarla çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu çalışmada, Meriç İlçesi dahilindeki, Harmancı Köyü, Hasırcıarnavut Köyü, Kavaklı Köyü, Karahamza Köyü, Olacak Köyü, Küpdere Köyü ve Alibey Köyü'nde yapılan yüzey çalışmaları neticesinde ulaşılan sonuçlar sunulmakta ve değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Meriç İlçesi, Arkeoloji, Yüzey Çalışması

ARCHEOLOGY OF MERIC DISTRICT

Abstract

The district of Meriç is one of the districts of Edirne that has an important historical and cultural background. However, although it is important in terms of history and archeology, it is observed that it was limited by researchers.

¹ Prof. Dr. Engin BEKSAÇ, Sanat Tarihi Bölümü, Trakya Üniversitesi, Edirne (ebeksac@gmail.com)

² Öğr. Gör. Şule Nurengin Beksaç, Sanat Tarihi Bölümü, Trakya Üniversitesi, Edirne

This research carried out within Meriç District makes a contribution to the literature as the first study conducted in its field due to its large size and coverage of the entire district. All the villages in the district were examined during the study process and various evaluations were made with the results obtained.

In this study, the results obtained from the surveys conducted in Harmanci Village, Hasirciarnavut Village, Kavakli Village, Karahamza Village, Olacak Village, Kupdere Village and Alibey Village are presented and evaluated.

Keywords: Meric District, Archeology, Surface Work.

GİRİŞ

Trakya bölgesinde yer alan Edirne'nin bir ilçesi olan Meriç, arkeolojik çalışmalarda geri planda bırakılmıştır. Bölge hem tarihsel hem de arkeolojik açıdan önem taşımaktadır. Meriç İlçesi ile ilgili bu güne kadar yapılan en kapsamlı ve en geniş boyutlu çalışma 2018 yılında gerçekleştirilmiştir. İlçeye yönelik olarak 2018 yılında yapılan yüzey çalışmasında ilçenin tüm köyleri incelenmiş ve köylerden elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

Yapılan bu çalışmada Meriç İlçesinin 2018 yılında yapılmış olan yüzey araştırması çalışmasında ışığında elde edilen bulgular göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapılmıştır.

1. MERİÇ İLÇESİ

Meriç İlçesi, Edirne'nin küçük fakat arkeolojik açıdan yeterince çalışmaya konu olmamış ilçelerinden biridir. Tarihsel ve arkeolojik kimliği açısından dikkat çeken bu ilçe daha önceki yıllarda çok kısıtlı bir şekilde çalışılmış, fakat bu çalışmalar da yeterince tanıtılmadığı için çok sınırlı bir kitleye ulaştırılabilmektedir (1).

2018 yılında yapılan yüzey araştırması bu güne kadar yapılan en geniş boyutlu ve tüm ilçeyi kapsayan ilk çalışma olarak tarihe geçmiştir (2).

Bu yüzey araştırması esnasında tüm ilçe bütün köyleri ile tamamen taranmış ve bu köylerden elde edilen sonuçlar değerlendirmeye alınmıştır.

2. MERİÇ İLÇESİNE YÖNELİK OLARAK YAPILAN YÜZEY ARAŞTIRMASINDA ELDE EDİLEN BULGULAR

Rahmança Köyü merasında Rahmança Mevkii 'nde bulunan Sivri Tepe veya Höyük Tepe olarak bilinen büyük tümülüs yüksek ve geniş bir alan kaplayan geniş hacmiyle dikkat çekmektedir.

Bu tümülüs tüm çevreye hâkim yüksek bir podyum üzerinde yer almakta olup, Meriç Nehri'ne doğru inen yükseltelerin üstünde bulunmaktadır. Kısmen çalı ve ağaçlarla kaplanmış durumdadır. Çevresinde az miktarda Roma Dönemi keramik parçaları ve pitos kırıklarına rastlanmıştır.

Tümülüsün hemen ardına gelen Rahmaça Bayırı olarak bilinen mahalde yüzeyde bulunan Roma Dönemi keramiklerine rastlanan mahalde Roma Dönemi'ne giden bir yerleşim alanının izlerine rastlanmıştır (3).

Hasırcıarnavut Köyü'nün Rahmanca Köyü tarafından girişinde bir zamanlar bir tümülüs bulunduğu ve bu tümülüsün yıllar önce tahrip edildiği öğrenilmiştir (4).

Kavaklı Köyü merasında, Kavaklı - Paşayenice yolu üzerinde Çifte Tepeler olarak bilinen mevkide büyük boyutlu tümülüslere rastlanmıştır. Dikkatli bir gözlemlerle bu tümülüslere çok yakın bir konumda oldukça alçaltılmış üçüncü bir tümülüsün de mevcut olduğu teşhis edilmiştir.

Üçüncü tümülüse yakın konumda, Çifte Tepeler olarak bilinen iki tümülüsün batısına gelen çevreye hâkim bir konumda arazide bulunan Roma Dönemi keramiklerinin tanıklığında bir Roma Dönemi yerleşmesinin izleri teşhis edilmiştir.

Yan yana bulunan iki tümülüsten oluşmuş bulunan Çifte Tepeler, çok geniş ve yüksek tümülüsler olarak dikkat çekmektedir.

Bu mahalden bakışla ufukta Beğendik Tepe ve Altınyazı (Harala) Kalesi rahatlıkla seçilmektedir.

Karahamza Köyü'nde Karahamza Baba (Karahamza Bey) Yatırı olarak bilinen mahalde aslıda Osmanlı süreci ile bağıntılı bir Bektaşî yatırına rastlanmış olup, bu yatır dolmen ve çist geleneğini hatırlatan özelliği ile dikkat çekmektedir.

Olacak Köyü, Güney Yaka Mevkii'nde tarihlenmesi çok güç olan dağılmış izler vasıtasıyla bir köyün izlerine rastlanmıştır (5).

Küpdere Köyü'nde çevrede Geç Roma ve Bizans Dönemine ait sikkeler bulunduğuna dair bilgiler derlenmiş, fakat hiçbir arkeolojik veriye rastlanmamıştır.

Alibey Köyü'nde yapılan çalışmalarda içinde Osmanlı Dönemi ait karataşlar ve yazılı mermer mezar taşları ihtiva eden büyük bir mezarlık tespit edilmiştir. Bu mezarlık içinde çist tipi bir gömü tipi gösteren ve halk arasında Mezarbaba olarak bilinen bir Bektaşî yatırına rastlanmıştır.

Alibey Köyü sınırları içinde kalan Üç Tepeler, aynı adla bilinen mevkide yer alan çok geniş ve büyük boyutlu üç tümülüstün müteşekkil bir nekropol alanı olarak dikkat çekmektedir.

Tümülüsler üzerinde değişik tarihlerden kalma büyük defineci çukurları görülmektedir.

Çevreye hâkim geniş bir podyum teşkil eden bir düzlük üzerinde yer alan tümülüslerin en büyüğü diğer iki tümülüsün kuzeyinde yer alan üçüncü tümülüstür.

Günümüzdeki durumuyla bu tümülüsler seyrek bir doku gösteren ağaçlık bir alan içinde yer almaktadır. Üzerleri de ağaç ve çalılarla kaplanmış vaziyettedir.

Bölgenin en eski Bektaşî köylerinden olan Nasuhbey, özellikle bu özelliğini sergileyen Osmanlı varlığının Trakya'daki erken süreçlerine giden bazı mezar ve mezarlık kalıntılarıyla dikkat çekmektedir.

Aslında tarla açma faaliyetleri esnasında yok edilmiş bir mezarlık alanının son kalıntıları olarak karşımıza çıkan bir mahalde bulunan Nazarbaba çist tipini hatırlatan iki mezar ve 15. yüzyıla tarihlenebilecek özellikler gösteren çok güzel bir Osmanlı Dönemi mezar taşının yanı sıra bazı başka mezar taşlarını da ihtiva eden bir mezar alanıdır. Bu mezarlık köyün güney batı tarafında bulunmaktadır.

Karababa olarak bilinen mahal yeni bir türbe ve bu türbe ile ilişkili bir tekke düzenlemesi gösteren binalardan oluşmuş bir Bektaşî kutsal alanıdır. Bu yatır alanı haziresinin hemen yanı başında değişik dönemlere ait eski ve yeni Bektaşî mezarları yer almaktadır. Mezarların bulunduğu yamaç halk arasında Tekkebayırı olarak adlandırılmıştır (6).

Meriç Merkez 'de iki tümülüs bulunmaktadır. Bunlardan birincisi yerleşmenin doğusunda, ikincisi ise batısında yer almaktadır. Her ikisi de mahalli halk tarafından Höyüktepe olarak bilinmektedir.

Birinci Höyüktepe oldukça engebeli bir alanın ortasında, aşağı doğru alçalarak inen bir yamacın güney ucunda ve vadi zeminine temas eder bir konumda bulunmaktadır.

Çok büyük bir tümülüs olup, üzeri tamamen çalılarla kaplı durumdadır. Güney tarafında Karaçalı Mevkii, doğu tarafında Adatepe yer almaktadır.

Çevresindeki tarlalarda Roma Dönemi keramiklerine rastlanmaktadır.

İkinci Höyüktepe yeni yapılmış bulunan Spor Salonu'nun arkasında, ovanın ortasında yer almaktadır. Yoğun tarım faaliyetleri nedeniyle oldukça tahrip edilmiş bulunan büyük bir tümülüstür.

Tam güneyinde Kilise Tepe olarak bilinen tepe görülmektedir.

Kilise Tepe olarak bilinen yüksek mevkide bir zamanlar geç süreçlere ait bir kilise bulunduğu bilinmekte olup, yüzeyde tek tük bu geç dönem yapısının izleri seçilmektedir. Bu mevkiye çıkan yol ve tepenin yamaçlarında geç süreçlere ait iskân izleri mevcuttur.

Kadıondurma (Edeköy) da bulunan eski karataşlı Osmanlı Dönemi mezarlık alanından geriye bir şey kalmamıştır.

Subaşı'nda bulunan Osmanlı Dönemi'ne ait mezarlık alanlarından birinin tek tük izleri görülebilmektedir.

Küplü'de yerleşmenin arkasına gelen tepede yer alan ve hemen yanı başına bir su tesisi yapılmış olan tümülüs oldukça kötü durumda olup, ağır bir biçime kazılmış bulunmaktadır. Bu tümülüs çevreye hâkim bir konumdadır.

Paşayenice Köyü'nün merasında bulunan Gavurmezarlığı olarak bilinen mevkide karataşlı bir mezarlığın son izleri görülmektedir.

Akıncılar Köyü 18.yüzyıla tarihli yazılı mermer mezar taşları ile birlikte karataşların da bulunduğu bir mezarlığın yanı sıra, Pıradanbaba olarak bilinen bir Bektaşî Yatırı'na sahiptir. Pıradanbaba Yatırı köyün güneyinde yüksek bir tepe üzerinde bulunmaktadır.

Akıncılar Köyü merasında bulunan Hüyücek Tepe çevreye hâkim yüksek konumda bulunan büyük bir tümülüs olarak dikkat çekmektedir. Uç kısmı

yanından geçen toprak yol tarafından kısmen kesilmiş olsa da tümülüs hacminden fazla bir şey kaybetmemiştir.

100 m rakımlı bir konumda olan Hüyücek Tepeden Kavaklı da bulunan Çifte Tepeler ve çevrede bulunan diğer tümülüsler rahatlıkla görülebilmektedir.

Saatağacı Köyü merasında bulunan Bağlıktepe üzerinde Ortaçağ sürecinden başlayarak yakın dönemlere kadar gelen bir yerleşmenin kalıntlarına rastlanmaktadır.

Kurttepe bir tümülüsü anımsatan ilginç bir görünüm sergileyen bir doğal oluşum olarak dikkat çekicidir.

Küçükaltıağaç Köyü Camisi'nin haziresinde az sayıda Osmanlı Dönemi mezar taşı görülmektedir.

Bunlar dışında karataşlı eski bir Osmanlı mezarlığının son izlerine Küçükaltıağaç ve Büyükaltıağaç köyleri arasındaki yol kenarında rastlanmaktadır.

Büyükaltıağaç Köyü merasında bulunan ve çok geniş bir alana yayılan mevkilerde Roma ve Ortaçağ sürecine giden yerleşim izleri ile birlikte çevreye hâkim konumda bölgeye adını veren Mayababa adlı Bektaşî Yatırı teşhis edilmiştir (7).

Buna karşın Bostandere, Kırklar Mevkii'nde, bir Bektaşî yatırı olara dikkat çeken bir yapının çevresinde 1990lı yıllarda bölgede çalışan Prof. Dr. Burçin Erdoğu tarafından tespit edilmiş olan mahal yeniden ziyaret edilmiştir (8). Oldukça erken süreçlere giden verilere haiz olduğu belirtilen mahalde Bronz ve Demir Çağı buluntuları yanında bol miktarda işlenmiş obsidiyen yonga ve obsidiyen çekirdeğine rastlanmıştır.

SONUÇ

Edirne'nin küçük bir ilçesi olan Meriç arkeolojik açıdan çok fazla çalışmada ele alınmamıştır. Tarihsel ve arkeolojik kimliği açısından önemli zenginliğe sahip olan bu ilçede, 2018 yılında yapılan yüzey araştırması ile günümüze kadar yapılan en geniş çaplı ve tüm ilçeyi kapsayan ilk çalışma olarak önemli katkı sağlamaktadır.

Gerçekleştirilen yüzey araştırması ile ilçenin bütün köyleri araştırılmış ve bu köylerden elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Veriler ışığında Meriç

İlçesinin Bronz ve Demir Çağlarında olduğu gibi daha sonraki süreçlerde de önemli bir iskân merkezi olduğu anlaşılmıştır. Günümüzde tam olarak teşhis edilemeseler de, daha önceki çalışmada teşhis edilmiş buluntular ışığında Neolitik ve Kalkolitik süreçlere kadar giden bir tarihsel geçmişin Meriç İlçesi için söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar dışında ilçe kapsamında tespit edildiği belirtilen Paleolitik süreçlere giden veriler konusu tartışmaya açık bir durum sergilemektedir.

Notlar:

- 1) Beksaç, E. 2006; Erdoğan, B. 1999.
- 2) 2018 yılı çalışmalarına Prof. Dr. Engin Beksaç başkanlığında Ahmet Topçu ve Kültür Ve Turizm Bakanlığı temsilcisi, Edirne Müzesi 'nden Arkeolog Elif Kırçın katılmıştır.
- 3) 1997 de Prof. Dr. Burçin Erdoğan tarafında teşhis edilmiş olan Bağlısırtı ve Gavurdere mevkilerinde bulunan alanları incelemek mümkün olmamıştır.
- 4) Köy halkından ve köy ile ilişkisi olan bazı kişilerden bu tümülüsün yok edilmesi esnasında demir at arabası aksamı ile büyük araba tekerleği çemberlerine, dingil ve diğer araba parçalarına ve küçük bir erkek heykelciğine rastlandığına dair bilgiler edinilmiştir. Bu da bize bu bölgeden çok uzakta olmayan, Yunanistan toprakları içinde bulunan Doxipara Kazılarında çıkan buluntular ile son yıllarda Bulgaristan 'ın Güney Doğu kesimlerinde bulunan arabalı mezar gömüleri veren tümülüslerini içindeki buluntuları hatırlatmaktadır. Günümüzde bu buluntuların ne olduğu bilinmemektedir.
- 5) 1997 de bu bölgede çalışmalar yapan Prof. Dr. Burçin Erdoğan tarafından tespit edilmiş bulunan Mezarlık Tepe 'ye yönelik tespit çalışmaları sonuçsuz kalmıştır.
- 6) Nasuhbey'de 1997 de araştırma yapan Prof. Dr. Burçin Erdoğan tarafından tespit edilmiş bulunan Karşıbağlar Mevkii'nde hiçbir arkeolojik veriye rastlanmamıştır.
- 7) 1990lı yıllarda bölgede araştırmalar yapmış bulunan Prof. Dr. Burçin Erdoğan tarafından bulunan Prehistorik yerleşim izlerine rastlamak mümkün olmamıştır.
- 8) Erdoğan, B. 1997.

KAYNAKÇA

Meriç İlçesinin Arkeolojisi The Meriç Journal Cilt:3,Sayı:7, Yıl:2019
Beksaç, E. ‘ Erken Süreçlerde Meriç İlçesi ‘, **Yöre**, 66, Eylül, 2006, s. 3-8,

Erdoğu; B.,*"1997 Yılı Edirne İli Yüzey Araştırması"* **AraST XVI/II – 1998**,
Ankara, 1999, s. 345-358